

23.1.2012

Dnr 2667/4/10

Beslutsfattare: Justitieombudsman Petri Jääskeläinen

Föredragande: Äldre justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

SPRÅKLIGA RÄTTIGHETER FÖRVERKLIGADES INTE VID TRAFIKÖVERVAKNINGEN

1

KLAGOMÅLET

Klaganden kritiserar i ett 4.8.2010 inkommet brev Rörliga polisens förfarande vid trafikövervakningen. Klagandens dotter hade underlåtit att iaktta ett trafikmärke med obligatoriskt stopptecken, och därför hade polisen stannat henne. Vidare berättar klaganden att det hade tagit en halv timme att behandla ärendet eftersom poliserna inte kunde svenska. Dottern fick till och med skriva sitt födelsedatum själv.

- - -

3

AVGÖRANDE

3.1

Rättsliga grunder för bedömningen

De konstitutionella utgångspunkterna för bedömningen är att alla är lika inför lagen (6 § 1 mom.) och att Finlands nationalspråk är finska och svenska (17 § 1 mom.) och att vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk ska enligt paragrafens tryggas genom lag (17 § 2 mom.). Det allmännas skyldighet är enligt grundlagens 22 § att se till att de grundläggande rättigheterna tillgodoses.

I språklagen stadgas det närmare om individens språkliga rättigheter hos myndigheterna. I kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter har var och en rätt att använda finska eller svenska (10 § 1 mom.). Domar, beslut och andra handlingar som myndigheten utfärdar i ärenden som avses i 12–17 § ska skrivas på handläggningsspråket (19 § 1 mom.). Myndigheterna ska i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken (23 § 1 mom.). En tvåspråkig myndighet ska betjäna allmänheten på finska och svenska. Myndigheten ska både i sin service och i annan verksamhet utåt visa att den använder båda språken (23 § 2 mom.). Jag har i mitt beslut 29.10.2010 dnr 3795/4/08 konstaterat att bestämmelsen i princip omfattar all myndighetsverksamhet, både skriftlig och muntlig.

I det aktuella fallet var det fråga om ett straffanspråk som meddelades i samband med trafikövervakning. Enligt 5 § i lagen om strafforderförfarande skall innan straffanspråk framställs göras en summarisk förundersökning enligt förundersökningslagens 44 §. I förundersökningslagens 37 § föreskrivs om vilket språk som skall användas vid förundersökning— inklusive summarisk förundersökning. En

ligt paragrafens 1 mom. har den som förhörs i förundersökning rätt att använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, enligt vad som bestäms i språklagens 10 och 18 §. Enligt samma lagrum skall förundersökningsmyndigheten ombesörja tolkning eller på statens bekostnad skaffa en tolk, om myndigheten inte enligt språklagen behöver använda den misstänktes språk.

3.2

Utredningarnas centrala innehåll

Av handlingarna framgår det bl.a. att efter att polispatrullen hade stannat klagandens dotter hade det framkommit att denne talar svenska. Överkonstapeln berättar i sin utredning att han inte själv kan tala svenska men att han började reda ut saken med hjälp av patrullkamraten som behärskar svenska i någon mån.

Eftersom klagandens dotter inte hade med sig körkort eller identitetsbevis var patrullen tvungen att på normalt sätt fastställa hennes identitet och körrättens giltighet. Delvis på grund av språksvårighetsproblema bad man i denna situation klagandens dotter att själv skriva sin personbeteckning på ett papper. Med detta ville man försäkra sig om personbeteckningens riktighet. Nämnade kontrollåtgärder hade vid sidan av språksvårigheterna för egen del bidragit till att det hade tagit längre tid än normalt att sköta ärendet.

Vidare framgår det av handlingarna att straffanspråket hade skrivits på finska. Delgivningen hade emellertid skett så att överkonstapeln per telefon hade tagit kontakt med en äldre konstapel som har svenska som modersmål och som per telefon hade tolkat innehållet i straffanspråket och gett anvisningar om hur man motsätter sig straffanspråket och om betalningen.

3.3

Ställningstagande

För det första konstaterar jag att Röriliga polisen är en tvåspråkig myndighet. När det gäller straffanspråk som meddelas i samband med trafikövervakning har en trafikant rätt att använda sitt svenska modersmål då polisen stannar denne och delger ett straffanspråk (se även biträdande justitieombudsmannens beslut dnr 15/4/05 och 2710/4/06).

Jag betonar att rätten att använda sitt modersmål är en viktig garanti för rättssäkerheten. Polisen har som myndighet en synnerligen viktig uppgift när det gäller att garantera medborgarnas rättsskydd. De enskilda polismännen utövar för sin del betydande offentlig makt, dvs. de har en på självständig prövning baserad rätt att använda maktmedel eller att på annat betydande sätt ingripa i individens grundläggande rättigheter. Det är av denna anledning viktigt att polismän som utövar dessa befogenheter har tillräcklig förmåga att använda båda nationalspråken och att människor har faktiska möjligheter att använda sitt modersmål, antingen finska eller svenska, i sin kommunikation med polisen.

Nu har det varit fråga om ett förfarande där man tar ställning till det huruvida en person gjort sig skyldig till en straffbar gärning. Därför måste omständigheter som rör individens rättssäkerhet tillmätas en särskild betydelse. Redan denna utgångspunkt understryker betydelsen av att rättsskyddsgarantierna – såsom de språkliga rättigheterna – förverkligas i praktiken. Av denna anledning har jag nyligen poängterat i ett beslut som gällde Röriliga polisens enhet i Björneborg att poliser i en tvåspråkig polismyndighet bör ha tillräckliga språkkunskaper också för enkla trafikövervakningsuppgifter (mitt beslut 25.11.2011, dnr 463/4/10; se även biträdande justitieombudsmannens beslut dnr 15/4/05 och 2719/4/06).

Det finns emellertid individuella skillnader i förmågan att tillägna sig språk och det är inte justitieombudsmannens sak att i ett skriftligt klagomålsförfarande bedöma enskilda tjänstemäns språkkunskaper. Nu har överkonstapeln emellertid själv medgett att han inte kan svenska. På basis av vad som utretts i ärendet finner jag emellertid ingen anledning att betvivla att han hade strävat efter att sköta ärendet efter bästa förmåga. Därför anser jag att det inte finns anledning att klandra hans förfarande i detta ärende.

Jag har emellertid fäst uppmärksamhet vid det vad överkonstapeln i sin utredning till slut har framfört. Han har nämligen konstaterat att om det inte finns någon svenskspråkig polistjänsteman att tillgå kommer han i fortsättningen att ändra hans tillvägagångssätt så att han erbjuder svenskspråkiga kunder möjlighet att sköta ärendet på flytande svenska på polisstationen, om kunden inte själv vill sköta ärendet per omgående, men med en tjänsteman som har sämre språkkunskaper.

Jag betonar att ur likabehandlingens synvinkel är det viktigt att personer som sköter sina ärenden på svenska inte grundlöst åsamkas extra besvär jämfört med andra eller på grund av bristfälligheter i tjänstemäns språkkunskaper måste avstå från sina språkliga rättigheter. Strafforderförfarandet i samband med trafikövervakning är flexibelt och summariskt till sin karaktär. Med denna utgångspunkt kan det enligt min uppfattning sålunda vara en oproportionerlig åtgärd om den misstänkte, såsom överkonstapeln har föreslagit, skulle vara tvungen att köra till polisinrättningen där svensk service skulle vara tillgänglig. Ett sådant förfarande kunde i praktiken leda till att den misstänkte för att slippa besväret, till följd av polisens otillräckliga språkkunskaper de facto skulle bli tvungen att avstå från sina språkliga rättigheter eller samtycka till behandling av ärendet på ett annat språk än sitt modersmål. Sålunda skulle den misstänktes språkval inte vara fritt från påverkan av yttre faktorer.

Utgångspunkten är sålunda att klagandens dotter hade rätt att i samband med trafikövervakningen använda sitt modersmål, dvs. svenska, och att få betjäning och ett skriftligt straffanspråk på detta språk. Slutligen hade hon nog fått betjäning på svenska genom en tolk, men straffanspråket hade hon i alla fall fått skriftligt enbart på finska. Delvis på grund av språksvårigheterna var hon även tvungen att själv skriva sin personbeteckning på ett papper. Enligt min uppfattning hade klagandens dotter i det aktuella fallet även åsamkats extra besvär eftersom ärendets behandling – så som Rörliga polisen har medgett i sitt yttrande – hade dragit ut på tiden åtminstone delvis av den anledningen att polisvärdens språkkunskaper inte var tillräckliga.

På grund av de tillgängliga uppgifterna är det klart att klagandens dotters grundläggande språkliga rättigheter enligt grundlagens 17 § i praktiken inte hade blivit vederbörligen tillgodosedda.

4

ÅTGÄRDER

Jag meddelar Rörliga polisen som min uppfattning att dess förfarande har varit lagstridigt och kränkt den misstänktes språkliga rättigheter. Samtidigt betonar jag att det är Rörliga polisens skyldighet att se till att verksamheten planeras och förverkligas på ett sådant sätt att individens språkliga rättigheter tillgodoses.

I detta syfte sänder jag Rörliga polisens chef en kopia av mitt beslut och ber honom meddela mig om Rörliga polisens åtgärder senast 29.2.2012.